

УДК 338.43.330

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-97-4>**Степаненко С. В.**

Державний біотехнологічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6132-328X>**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ АГРАРНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР**

Досягнення цілей сталого розвитку тісно пов'язане із підвищенням рівня інклюзивності сільського господарства і сільських територій. Виключна необхідність досягнення глобальних і національних завдань підвищення добробуту населення зумовлюють необхідність трансформаційних змін у частині сталості й інклюзивності та відповідної оцінки досягнутого прогресу. Стаття присвячена вивченню та систематизації методичних засад оцінювання рівня інклюзивності суспільного розвитку, зокрема, у сфері сільського господарства. За результатами дослідження виявлено, що різноманітність існуючих методик на даний час не дає повного науково-методичного базису оцінки багатогранних процесів сталості та інклюзивності. За результатами наукового пошуку було досліджено існуючий набір індикаторів оцінки рівня інклюзивності на різних рівнях управління інклюзивними трансформаціями. Окреслено зв'язок цілей сталого розвитку із завданнями досягнення агроінклюзії у вітчизняній практиці. Систему відповідних індикаторів було запропоновано формувати і аналізувати на трьох рівнях господарського управління. За результатами дослідження було систематизовано сукупність показників оцінки рівня інклюзивних трансформацій у суспільстві. Особлива увага була приділена системі показників інклюзивного розвитку сільського господарства і сільських територій. У результаті було запропоновано набір критеріїв і індикаторів оцінки досягнутого рівня агроінклюзії для мікрорівня управління (рівня окремого аграрного суб'єкта господарювання).

Ключові слова: агроінклюзія, сталий розвиток, оцінка, сільське господарство, сільські території, добробут, методологія.

Постановка проблеми. На порядку денному у частині досягнення світових і національних глобальних завдань сталого розвитку на період до 2030 року аспектам інклюзивного розвитку приділяється особлива увага. У системі цілей сталого розвитку визначено пріоритет та необхідність забезпечення інклюзивного і стабільного економічного зростання, сприяння повній зайнятості населення та гідних умов і можливостей праці [1]. Для виміру ступеня досягнення цих завдань ООН визначено, що необхідним є реалізація відповідних ініціатив з розробки показників та удосконалення статистичної звітності в області сталого інклюзивного розвитку. Інклюзивне зростання – багатовимірне і багатогранне явище, основні кількісні та якісні параметри якого досить складно оцінити і представити. Сьогодні у світовій практиці є відповідні ініціативи зі статистичного виміру ступеня прогресу та результативності інклюзивних процесів. Є методики оцінки інклюзивності та сталості шляхом обліку людських, соціальних, вироблених і природних активів. Міжнародна програма людського виміру (University's International Human Dimensions Programme) ООН у співпраці з ЮНЕП розробили та провадили у практику індекс інклюзивного благополуччя (Inclusive Wealth Index). Світовий банк при оцінці стану та прогресу інклюзивності обліковує виробничий, людський капітал, відтворювальний і невідтворювальний природний капітал, чисті іноземні активи [2]. Більшість сучасних методик оцінки інклюзивності враховують акценти сталого розвитку та містять низку простих та зважених індикаторів. Виняткова важливість досягнення цільових критеріїв і показників сталого розвитку для глобального суспільства, частина з яких тісно пов'язана з забезпечення інклюзивного зростання, привертає увагу науковців і практиків до подальших розробок у напрямі подальшого удосконалення методичних засад їх оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аграрний сектор України протягом останніх десятиріч відіграє провідну роль у розвитку націо-

нальної економіки та є одним з базових її секторів. Виняткова важливість сільського господарства і сільських територій для досягнення цілей сталого розвитку економіки України зумовили значний інтерес до вивчення методичних і практичних засад його стану з боку значної кількості провідних науковців країни. В останні роки така увага значно актуалізувалась у контексті вивчення аспектів інклюзивного розвитку сільських територій, що є неодмінною складовою загального плану сталого розвитку України. Серед вчених, наукові розробки яких присвячені засадам інклюзивного розвитку сільського господарства, слід відмітити наступних: А. Базилюк, І. Бобух, О. Бородіна, О. Губарева, С. Дідух, Л. Ємельяненко, І. Іртицева, Ю. Лузан, Ю. Лупенко, М. Малік, Л. Мармоль, В. Месель-Веселяк, О. Павлов, М. Пугачов, П. Саблук, Л. Федулова, О. Шпикуляк та інші. Разом з тим, трансформаційні процеси, які активно відбуваються у аграрному секторі у контексті інклюзивного розвитку та невідповідність існуючої методологічної бази постійним трансформаційним змінам вимагають проведення подальших наукових досліджень.

Метою статті є систематизація методичних засад оцінювання рівня інклюзивного розвитку сільського господарства і сільських територій та доповнення їх у частині індикаторів мікрорівня господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивний розвиток аграрного сектору і сільських територій має складну систему міжгалузевих взаємозв'язків у межах агропродовольчих ланцюгів вартості та визначається досить потужним ефектом масштабування. Зважаючи на те, що аграрний сектор є базовим для економіки України, темпи та результати інклюзивного розвитку сільського господарства у значній мірі опосередковують можливості економічного зростання національної економіки та рівень суспільного добробуту нації. З своєю суттю інклюзивний розвиток передбачає створення рівних та справедливих умов для ресурсного і ринкового доступу всіх учасників процесу. Такі передумови формують коротко- та

довгострокові переваги для економіки сектору та національної економіки у цілому. У свою чергу, такий зв'язок встановлює відповідну залежність між макро-, мікро- та галузевими детермінантами економічного розвитку. Якщо мікрорівень оцінки інклюзивності включає аграрні підприємства і фермерські господарства, то мезорівень передбачає оцінку стану розвитку сільських територій і галузі, вклад агросфери у економічне зростання країни. Макрорівень оцінки ступеня інклюзивності включає структурну трансформацію суспільства та результати діяльності економіки у загальнонаціональному та регіональному масштабах.

Систематизація методичних підходів до оцінки рівня інклюзивності розвитку національних економік світу дозволила Л. Ємельяненку, В. Петюху та К. Дзензелюку відокремити три основних з їх сукупності: перша – методологія ООН, відповідно до якої враховується щоденний поріг бідності населення (за розміром щоденних витрат на особу), традиційні макроекономічні показники (ВВП, зайнятість, безробіття тощо), показники доступності основних соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я), стан гендерної рівності та система соціальних гарантій [3].

Друга методологія – методологія МВФ, яка ґрунтується на індикаторах розподілу доходів та соціальній мобільності, а також враховує низку традиційних макроекономічних показників економічного розвитку країни (ВВП, зайнятість, безробіття, рівень інфляції, обсяг інвестицій та ін.) [4].

Третя методологія – методологія ОЕСР – оцінка різних видів ресурсів, які визначають рівень добробуту теперішніх і майбутніх поколінь та враховує багатовимірну модель оцінки розподілу доходів населення [5]. А. Базилюк пропонує авторський підхід до визначення індексу інклюзивного зростання країни, який включає індекс поглиблення бідності населення, індекс недоотримання ВВП внаслідок безробіття, індекс фінансового національного боргу та індекс зростання ВВП [6].

У світовій практиці загальна оцінка ступеня інклюзивності національних економік відбувається за допомогою розрахунку показника індексу інклюзивного розвитку. Індекс інклюзивного розвитку, який розроблений за ініціативою Всесвітнього економічного форуму у 2017 році, надає можливість оцінки ступеня інклюзивності розвитку економіки у розрізі чотирьох основних вимірів: економічне зростання; умови життя; рівність; навколишнє середовище. Крім того, допоміжними критеріями при розрахунку індексу постають: зростання та розвиток; ступень включення у суспільні процеси; справедливість та стійкість між поколіннями [7]. Діюча шкала оцінювання сукупного показника – від 1 до 7 балів. За результатами рейтингового оцінювання країн світу у 2018 р. (надалі розрахунки Всесвітнім економічним форумом не проводились), Україна посідала 49 місце серед 74 країн та мала різку негативну тенденцію падіння національного рейтингу [8].

Спільним за змістом та характером розрахунку є також індекс стійкості суспільства, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти добробуту населення країни [9]. Британський аналітичний центр Legatum широко використовує практичну рейтингову оцінювання соціально-економічного розвитку країн за інтегральним індикатором рівня добробуту та процвітання країни (Legatum Prosperity Index). За даними 2023 року лідерами даного рейтингу постали Данія, Швеція, Норвегія. Україна зайняла 74 позицію з 167 країн [10].

У вітчизняній практиці поряд із зазначеними індексами, використовується індекс соціального прогресу, який складається з 60 індикаторів та також у певній мірі характеризує досягнутий рівень інклюзивності розвитку країни. У 2022 році Україна зайняла у світовому рейтингу 52 місце (у 2021 році – 48 місце) з 168 країн світу [11].

Поряд із індексом інклюзивного розвитку досить широко на рівні національних економік при оцінюванні результативності інклюзивних трансформацій, використовують макроекономічні показники: ВВП, регіональний продукт, національний дохід, індекс конкурентоспроможності, індекс людського розвитку, рівень зайнятості та безробіття, середній рівень доходів домогосподарств. І. Бобух і С. Щегель у своїх дослідженнях сукупність цих показників доповнюють показниками індексу гендерної нерівності, індекс ділових очікувань, індекс тіньової економіки, індекс споживчих настроїв, індекс інклюзивного розвитку регіонів [12].

За своїм характером та змістом основних параметрів інклюзивність ми вважаємо однією з форм та напрямів прояву сталого розвитку національної економіки, яка сприяє вирішення його завдань. У зв'язку з цим досить популярним у науково-методичній літературі є підхід, згідно з яким при оцінці рівня інклюзивності вчені досліджують більш системний та інтегральний показник – індекс сталого розвитку. Як свідчать результати аналізу, проведеного І. Іртищеву, І. Крамаренку, К. Загороднім, за останні роки в Україні спостерігається досить чіткий тренд зростання даного індексу із максимальним значенням у 2021 році на рівні 75,71 бали (у 2022 році – незначне зниження до 75,69 балів) [13].

Пріоритети та завдання інклюзивного розвитку тісно пов'язані із цілями сталого розвитку глобального суспільства та національними цілями сталого розвитку України. Це зумовлює тісну єдність методології і методичних засад моніторингу та оцінювання досягнутого прогресу у обох цих площинах. Пріоритети інклюзивного розвитку включають ряд елементів, що стосуються економічної, екологічної та соціальної складових і можуть бути доповнені та оцінені у межах вимірювання прогресу сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій України (табл. 1).

Загальним результатом досягнення цих спільних для аграрного сектору та національної економіки цілей має стати формування середовища суспільної гармонії і добробуту, у якому відсутні дискримінація, бідність та соціальна несправедливість [14]. Виконання поставлених завдань у сфері сільського господарства і сільських територій має сформувати сприятливі соціально-економічні та екологічні передумови для забезпечення продовольчої безпеки України, підвищення рівня якості і добробуту життя її населення.

Методичні засади оцінки ступеня та результатів інклюзії визначаються формою моделей інклюзивного розвитку агробізнесу та відповідними цілями їх створення та провадження у практичну діяльність. Інклюзивність, як соціально-економічне явище та об'єкт суттєвих витрат, потребує чітких методичних засад оцінювання її рівня та результативності. Разом з тим, дана категорія для науки і практики є відносно новою, що зумовлює постійний активний пошук методичного інструментарію для її характеристики. Виключно важливою площиною прояву інклюзивних процесів постає соціальна площина, яка й постала одним із домінантів

Таблиця 1

Кореляція цілей сталого розвитку та підвищення рівня агроінклюзії

Цілі сталого розвитку	Напрями забезпечення агроінклюзії
ЦСР 1 «Подолання бідності»	Зниження частки сільського населення, рівень доходів яких менше порогу бідності, усунення істотної різниці між доходами сільського і міського населення
ЦСР 5 «Гендерна рівність»	Забезпечення гендерної рівності на селі, збільшення кількості жінок у агробізнесі та управлінні агробізнесом і сільськими територіями, усунення розривів між можливостями участі сільського населення у соціально-економічних і політичних процесах, які визначаються гендерним та віковим факторами
ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання»	Подолання розривів між можливостями працевлаштування міського та сільського населення, вирівнювання розривів між рівнем заробітної плати, доходів та структури витрат. Створення гідних умов праці та соціально-економічного базису для підвищення добробуту для сільських регіонів.
ЦСР 10 «Зменшення нерівності»	Подолання інклюзивних розривів між можливостями доступу до матеріальних і нематеріальних продуктів і послуг у містах та сільських регіонах, рівні права і можливості участі у соціально-політичних процесах, зниження розривів між рівнем розвитку соціальної інфраструктури та показниками якості життя населення міст і сільських територій. Зменшення нерівності у можливостях, ресурсах, доходах та витратах серед населення міст та сільських територій; мінімізація різниці між рівнем якості і добробуту життя сільського населення України та сільського населення країн ЄС.
ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату»	Підвищення рівня соціально-екологічної відповідальності агробізнесу та споживачів продуктів харчування сільських регіонів, зменшення рівня енергомісткості агровиробництва та викидів CO ₂ ; активізація розвитку агроциркулярної економіки

Джерело: складено автором за [1]

розвитку теорії інклюзивного зростання. У діючій економіко-статистичній практиці ЄС соціальна інклюзія не залежно від сфер її існування та розвитку, оцінюється за двома групами індикаторів.

Перша група – первинні показники, які включають основні наступні: частка бідного населення (рівень доходів менше, ніж 60 % загальнонаціонального значення); стійкість рівня бідності (не менше 2 роки з часткою доходів до 60 %); ступень нерівності доходів населення (квантиль 20:80 % – співвідношення частки найбільш забезпечених та найбідніших верств населення); медіана розриву ризику бідності; рівень регіональної згуртованості зайнятості; рівень безробіття; кількість осіб у сім'ях безробітних; частка населення віком 18-24 роки без освіти; тривалість життя населення; стан здоров'я залежно від рівня доходів.

Друга група індикаторів – вторинні індикатори, які включають: рівень ризику порогу бідності (частка населення із доходами нижче 40 %, 50 % та 70 % від загальнонаціонального); рівень загрози бідності (з урахуванням всіх соціальних трансфертів); коефіцієнт Джині; стійкість рівня ризику бідності; частка довгострокового безробітного населення; частка осіб з низьким рівнем освіти [15].

Ґрунтовний методичний підхід до оцінки рівня інклюзивності розвитку сільського господарства і сільських територій відображений у наукових працях О. Бородіної та інших вчених НАН України. Науковці пропонують оцінювати інклюзивність у двох напрямках: секторальному, який включає політичний, соціальний і економічний виміри) та за видами нерівності за доступністю і якістю благ та послуг. Авторами представлено досить повний набір показників, які характеризують рівень галузевої інклюзивності, які відповідають специфіці сільського господарства. Інтегральні показники автори розраховують на основі адитивної функції корисності, результатом якої є компонентна інклюзія [16].

Відаючи належне ґрунтовним науково-методичним розробкам даних вчених, слід відзначити, що система індикаторів оцінки рівня інклюзивності визначена для мезорівня і характеризує загальний стан галузі (сільського господарства) і розвитку сільських територій. Для доповнення методичної площини оцінки рівня інклюзивного

розвитку на мікрорівні (рівні окремого суб'єкта підприємства агросфери), сукупність індикаторів для проведення такої оцінки пропонуємо об'єднати у системі основних вимірів агроінклюзивності бізнес-суб'єктів: економічної, соціальної, політичної та екологічної (рис. 1).

Використання запропонованих критеріїв і індикаторів у практичній оцінці досягнутого рівня інклюзивності аграрних бізнес структур для формування системного уявлення про прогрес розвитку агроінклюзії має бути доповнений системою інших показників. Так, виключне значення мають індикатори, які надають комплексну характеристику стану інклюзивних процесів у галузі сільського господарства разом із розвитком сільських територій. Вагоме значення має також система показників інклюзивності розвитку суміжних з сільським господарством видів і сфер економічної діяльності, які разом приймають участь у формуванні сталих агропродовольчих ланцюгів. У майбутній перспективі методична площина моніторингу та оцінки інклюзивності у агросфері може бути відокремлена як складова частина загальної методики оцінювання рівня сталості розвитку сільського господарства та національної економіки у цілому на мікро, мезо- та макрорівнях.

Висновки. Проведені дослідження показали виключну важливість оцінки стану розвитку інклюзивних процесів у суспільстві та економіці, як на національному, так на світовому рівнях. Разом з тим, результати засвідчили, що сучасна методологія оцінювання прогресу інклюзивних трансформацій в економіці знаходиться на етапі формування та характеризується постійним удосконаленням і доповненням на різних рівнях та у різних аспектах аналізу. Серед найбільш універсальних індикаторів, які використовуються як у глобальному, так і національному масштабах, є: традиційні макроекономічні показники зростання, показники рейтингового оцінювання досягнутого прогресу сталості, специфічні індекси, пов'язані з інклюзивністю та її окремими складовими. З метою формування повного аналітичного інструментарію оцінювання агроінклюзії доцільним є виділення трьох рівнів оцінювання: макро-, мезо- та мікрорівень. За результатами наукового пошуку було виявлено, що на даний час сформована потужна система оціночних індикаторів інклюзивного прогресу. Про-

Рис. 1. Критерії та індикатори оцінювання агроінклюзії на мікрорівні

Джерело: авторська розробка

ведені дослідження показали тісний зв'язок між цілями сталого розвитку України та ключовими напрямками забезпечення агроінклюзії. Систему критеріїв та індикаторів оцінки мікрорівня інклю-

зивності розвитку (рівня окремих бізнес-суб'єктів) вважаємо доцільним представити у компліментарності економічної, соціальної, політичної та екологічної складових агроінклюзії.

Список використаних джерел:

1. Цілі сталого розвитку. URL: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku> (дата звернення: 30.07.2023).
2. World Bank. World Development Indicators. 2022. URL: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (дата звернення: 30.07.2023).
3. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Дзензелюк К. В. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 4-9.
4. Sustainable Development Report 2022. Rankings. URL: <https://dashboards.sdgindex.org/> (дата звернення 30.07.2023).
5. OECD 2021. OECD Statistical Database. URL: <https://stats.oecd.org/>
6. Базилюк А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5
7. Inclusive Development Index (IDI). URL: <https://knowledgezone.co.in/posts/5a7832424cbd6105d005382e> (дата звернення: 30.07.2023).
8. Україна погіршила позиції в рейтингу інклюзивного розвитку економіки. URL: https://lb.ua/economics/2018/01/23/388013_ukraina_uhudshila_pozitsii_reytinge.html (дата звернення: 30.07.2023).
9. Губарева О. І., Губарев О. О. Діагностика проблем інклюзивного розвитку України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31(70). № 2. С. 89–95.
10. Рейтинг країн світу за рівнем процвітання. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index> (дата звернення: 30.07.2023).
11. Global Index 2022: Results. URL: <https://www.socialprogress.org/global-index-2022-results/> (дата звернення: 30.07.2023).
12. Бобух І. М., Щегель С. М. Інклюзивність розвитку регіонів України: оцінка, рейтинги та перспективи. *Регіональна економіка*. 2019. № 4. С. 36–40.
13. Іришцева І., Крамаренко І., Загородний К. Оцінка рівня сталого інклюзивного розвитку України. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 2. Р. 159–165. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-21>

14. Павлов О. І., Дідух С. М. Інклюзивний розвиток України як система. *Проблеми економіки*. 2020. № 4(46). С. 75–80.
15. Atkinson T., Marlier E., Nolan B. Indicators and targets for social inclusion in the European Union. Research Institute, Differdange (Luxembourg). Brian Nolan, Economic and Social Research Institute, Dublin (Ireland). URL: <http://aei.pitt.edu/87674/1/WP151.pdf> (дата звернення: 30.07.2023).
16. Інклюзивний сільський розвиток в Україні : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2020. 257 с.

References:

1. Tsili staloho rozvytku [Goals of sustainable development]. Available at: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvytku> (accessed 30 July 2023).
2. World Bank (2022) World Development Indicators. Available at: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (accessed 30 July 2023).
3. Yemelianenko L. M., Petiukh V. M., Dzenzeliuk K. V. (2019) Integralna otsinka inkliuzyvnogo rozvytku v Ukraini na natsionalnomu ta mistsevomu rivniakh [Integral assessment of inclusive development in Ukraine at the national and local levels]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6, pp. 4–9.
4. Sustainable Development Report 2022. Rankings. Available at: <https://dashboards.sdindex.org/> (accessed 30 July 2023).
5. OECD (2021) OECD Statistical Database. Available at: <https://stats.oecd.org/> (accessed 30 July 2023).
6. Bazyliuk A. V., Zhulyn O. V. (2015) Inkliuzyvne zrostantia yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Inclusive growth as the basis of socio-economic development]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti*, vol. 1, pp. 19–29. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5 (accessed 30 July 2023).
7. Inclusive Development Index (IDI). Available at: <https://knowledgezone.co.in/posts/5a7832424cbd6105d005382e> (accessed 30 July 2023).
8. Ukraina pohirshyla pozytsii v reitynhu inkliuzyvnogo rozvytku ekonomiky [Ukraine has worsened its position in the rating of inclusive economic development]. Available at: https://lb.ua/economics/2018/01/23/388013_ukraina_uhudshila_pozitsii_reytinge.html (accessed 30 July 2023).
9. Hubarieva O. I., Hubariiev O. O. (2020) Diahnostyka problem inkliuzyvnogo rozvytku Ukrainy [Diagnosis of problems of inclusive development of Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, vol. 31(70), no. 2, pp. 89–95.
10. Reitynh krain svitu za rivnem protsvitannia [Ranking of world countries by level of prosperity]. Available at: <https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index> (accessed 30 July 2023).
11. Global Index 2022: Results. Available at: <https://www.socialprogress.org/global-index-2022-results/> (accessed 30 July 2023).
12. Bobukh I. M., Shchehel S. M. (2019) Inkliuzyvni rozvytku rehioniv Ukrainy: otsinka, reitynh ta perspektyvy [Inclusiveness of the development of the regions of Ukraine: assessment, ratings and prospects]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4, pp. 36–40.
13. Irtyshecheva I., Kramarenko I., Zahorodnyi K. (2023) Otsinka rivnia staloho inkliuzyvnogo rozvytku Ukrainy [Assessment of the level of sustainable inclusive development of Ukraine]. *Modeling the development of the economic systems*, no. 2, pp. 159–165. Available at: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-21>
14. Pavlov O. I., Didukh S. M. (2020) Inkliuzyvnyi rozvytok Ukrainy yak systema [Inclusive development of Ukraine as a system]. *Problemy ekonomiky*, no. 4(46), pp. 75–80.
15. Atkinson T., Marlier E., Nolan B. Indicators and targets for social inclusion in the European Union. Research Institute, Differdange (Luxembourg). Brian Nolan, Economic and Social Research Institute, Dublin (Ireland). Available at: <http://aei.pitt.edu/87674/1/WP151.pdf> (accessed 30 July 2023).
16. Inkliuzyvnyi silskyi rozvytok v Ukraini (2020) [Inclusive rural development in Ukraine]. Monohrafiia / za red. O.M. Borođinoi; NAN Ukrainy, DU "In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy". Kyiv, 257 p.

Stepanenko Serhii

State Biotechnological University

METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR ASSESSING THE INCLUSIVENESS OF AGRARIAN BUSINESS STRUCTURES

Summary

Achieving the sustainable development goals is closely linked to increasing the inclusiveness of agriculture and rural areas. The urgent need to implement global and national plans to improve the well-being of people requires transformational change in terms of sustainability, inclusiveness and an appropriate assessment of the progress achieved. The article is devoted to the study and systematisation of methodological principles for assessing the level of inclusiveness of social development, particularly in agriculture. The variety of existing methods currently needs to provide a complete scientific and methodological basis for determining the multifaceted processes of sustainability and inclusiveness. The actual set of indicators for assessing the level of inclusiveness at different levels of management of inclusive transformations was examined on the basis of the results of a scientific search. The UN, World Bank, IMF and OECD methodologies were the most widely used. The analysis of Ukraine's economy's inclusiveness level, based on the inclusive development index in the global ranking, revealed a negative trend towards declining inclusive processes. This article outlines the link between sustainable development goals and the objective of achieving agro-inclusion in domestic practice. Sustainable development goals 1, 5, 8, 10, and 13 display the highest correlation with agro-inclusion. It has been suggested that a system of key indicators be established and analysed across three tiers of economic management. The results of the study were used to organise a comprehensive set of indicators aimed at assessing the extent of inclusive change within society. Agricultural and rural area inclusive growth were given particular focus. A set of criteria and indicators for assessing the achieved level of agro-inclusion for the micro-level of management (the status of a separate agricultural unit) was proposed as the main result of the study. The system of criteria and indicators for the assessment of the micro-level of inclusiveness of development was presented in the complementarity of economic, social, political and ecological components of agro-inclusion.

Keywords: agricultural inclusion, sustainable development, assessment, agriculture, rural areas, welfare, methodology.